

Tisztelt hölgyeim és uraim, kedves barátaim!

Patkós László gyűjteményes kiállításának megnyitójára hoztam egy könyvet. Ez a könyv, ez az író, ez a világ; a nyolcvanas évek abszurd világa adta talán az első lökést ahhoz, hogy Laci barátunk ma egy ilyen csodával ajándékozhatott meg bennünket. Bohumil Hrabal gyengéd barbárjai voltak ott a kezdeteknél. Engedjék meg, hogy egy rövid idézettel én is itt kezdjem, egy sötét pince mélyén, egy papírfeldolgozó műhelyben, ahol a megsemmisülésre váró könyvekből papírbálák születnek, miközben a rájuk nyomtatott igazi gondolatok megmaradnak a mélyükben.

IDÉZET (Túlságosan zajos magány)

Az idézet nem csak azért került ide, mert az összepréselt könyvek báláiból kivillanó ázott mondatok és a kiállításon szereplő képeken található jelek analógok, hanem, mert a bálákat szorgalmasan gyártó főhős „*alkotó módszere*” és Patkós László alkotó módszere azonos. A hidraulikus prés feldolgozta gondolatbálák közepébe mindig valami igazán tartalmas kerül. Lao Ce, Goethe, Rembrandt. Így építi a művész is önmagával és a világgal összefonódva nyomatait. Eleven és holt vízzel tölti meg az anyag pólusait. Felcsippent és ízlelget minden gondolatot, amely a figyelmére érdemes, majd a megfelelő időben, gondosan elhelyezi az anyaggyűrődések között. Nagy különbség azonban, hogy míg a regényhős akarata ellenére lett művelt, addig Laci módszeres és tudatos, szertartásos szellemi fejlődéssel épül. „A hagyomány, a létezés, kultúra törvényeit rendezgeti” –ahogyan Hemrik László írta.

Miből táplálkozik ez művészi világ?

Elsősorban az irodalom, az építészet, a zene és újabban a film nyújtotta gondolatokból. Tehát nem a természet, vagy valami belső kép követése adja a képek inspirációját, hanem az emberi alkotó tevékenység, a kultúra személyes megélésének élménye. Minden befogadott alkotás, minden művészeti ág jelentésgazdagodást hoz létre a műveken, miközben sajátos formai megoldásokat is szolgáltat.

Irodalomról már beszéltünk ugyan, de érdemes elmondani, hogy Patkós szinte minden szabadidejét olvasással tölti. És nem felejt el semmit. Így lassan a szövegek a regények, a szakirodalom, az újsághír a nevek úgy töltik ki, mint a fenti idézetben. (Ehhez az Istennek tetsző munkához persze nála is sör dukál.) Az irodalom bonyolult áttételek segítségével válik láthatóvá a képeken, de a szép könyv szeretete, a betű, a jelek, a tipográfia iránti vonzalma is tetten érhető. Ez a másik eredője a képein előtűnő személyes ABC-nek, a furcsa kalligrafikus ákombákomoknak, angyalka, zsiráf, hangszer motívumoknak. Elfelejtett jelentésű üzenetei talán a legköltoőbb arcát mutatják. Amikor a képein megjelenő töredék jeleket nézem a Hrabal bálák mellett egy sokkal szomorúbb emlék is felmerül bennem. Az egri zsinagóga kifosztott, összetört termében tett sétánk, amikor a sárból szedegettük össze az egykor gyönyörű kivitelű széttépett könyveket. Az emberi butaság ellenére megmaradt lapok aranyozásából titokzatos szakrális erő áradt. A kopott, pusztulásában is magasztos aranyfelületek a képeken, a töredék betűk ezt az érzést hordozzák.

A kifejezést tápláló és gazdagító erők között a rend művészete, az **építészet** is szerepel. Kezdetben a megszentelt terek, templomok, a különböző kultúrák számára fontos jelentéseket hordozó falak, temetők, síremlékek, aztán a modern világos szerkezetű, középületek vonzották a művész figyelmét. A tér megélése, megértése átítatja a képeit. A présgép és a henger segítségével épít, konstruál. Az építészeti arányok lélekre ható tapasztalatai alapján rendezi be a kép felületét. Egy irracionális matematika képleteit használva nyomtat kékre arannyal, mos el éleket, emel ki részleteket. Az az érzésünk, hogy képei bejárható tereké állnak össze.

A testvérműzsák közül a **zene** sem marad ki. És nem csak azért, mert - mint már többször mondtam - *szertartásosan* szinte kivétel nélkül ugyanaz a zene szól a CD

lejátzóból alkotás közben, hanem mert a máskülönben olyan gondosan titkolt érzelmek a zene hatására jelenhetnek meg a képen. A zene mellett a szín az érzelmek legérzékibb megjelenítője. A ragyogó nyomdafestékkal átítatott képek arany, vörös, zöld, kék foltjai, a képfelület „hivalkodásmentes gazdagsága”, olyan üzenetek, melyek szóbeli kimondásától a művész biztosan tartózkodna.

Ezúttal a Lacit befolyásoló képzőművészeti hatásokat nem részletezném. Mindenképpen (minden képen) észrevehető az Európai iskola hatása. Bálint Endre, Korniss Dezső, Vajda Lajos, Ország Lili világának megértése és szeretete. És talán az a meggyőződés, hogy a sokak szemében korszerűtlen retinális művészet máig alkalmas emberi tartalmak kiélésére és közlésére. Hogy a fizikailag is igénybe vett kéz és a megismerésre váró anyag kölcsönhatásából születő tárgy a XXI. Században is képes betölteni szerepét.

Ezzel a hosszas fejtegetéssel, a képek létrejöttét írtam körül, az összesajtolt gondolatbálák szálait boncolgattam. Az alaposabb műelemzés nehezebb feladat lenne, mert Patkós Laci képei, nyomatai kisiklanak az elemző kézből. Beszélhetnék a vitathatatlanul bizáncias hatásról, amely néhány képen szinte ikon-parafrázisnak hat. Főleg a meggyötört felületű fatáblákra nyomtatott festményeknél. Itt a klasszikus képszerkesztés hagyományainak megfelelően az aranymetszés szerint tagozódó foltok puhán olvadnak egybe. A képfelületre cuppanó festék amelyet az arany szinte megszentel úgy kerül a hordozó anyagra, hogy felületgazdagsága ellenére megőrzi jellegét, nem keveredik nem koszolódik össze. De mi ikonnak hat az első látásra, az tüzetesebben nézve írógép alkatrészek, fémtörmelékek papírsablonok, selyem alsószoknyák pozitív-negatív formáinak lenyomata. Innen szemlélve a kép, inkább kollázs-nyomat, afféle posztmodern nyugatias művészeti játék. (A játék szó természetesen a legnemesebb, József Attilai értelemben értendő) Játék a címadás módszere is, amely segédeszközként a vasúti lexikont használja. A további értelmezések is ellentmondásba fulladnak. Tudatos, szerkezetek, vagy a kiszámított ellenőrzött véletlen művei, - hiszen nem lehet tudni pontosan, hogy mi történik a képpel a prés gépben. Fenséges, költői képek ezek, vagy fanyar ironikus alkotások? Opera, vagy bábszínház? A konstruktivitás, fontos-e bennük, vagy az organikus hatás? A szín, vagy a motívum?

A kérdésekre talán csak egy ember tudja a választ, de lehet, hogy egy sem. Az igazán nagy művek ugyanis nem válaszolni szoktak, kioktatni, titkaikat kifecsegni, hanem kérdezni. Úgy járjuk körül ennek a kiállításnak a képeit, hogy Patkós László segítségével képesek legyünk kérdezni. Kérdezni magunktól is. Kimondani legalább néha azokat a kérdéseket, amelyeket megválaszolni úgysem tudunk, amelyeket éveink hidraulikus prése szorít tudatunk bálájába.

A feltett kérdéseket pedig én az Önök nevében is megköszönöm az alkotónak Patkós Lászlónak.

Dubi Árpád

Elhangzott Mezőtúron 2005. március 15-én.